

LAPSIYSTÄVÄLLINEN KUNTA

ARVIOINTIMALLI

LOPPURAPORTTI

SISÄLLYS

- ❖ Arvioinnin tausta ja tavoitteet
- ❖ Unicefin Lapsiystävällinen kunta –malli
- ❖ Vaikutusten syntyminen Lapsiystävällinen kunta –mallissa
- ❖ Arviointimalli
  - ❖ Mallin rakenne ja periaatteet
  - ❖ Arviointikriteeristö
  - ❖ Arvioinnin toteutustapa
- ❖ Kehitysehdotukset
- ❖ Liite 1

ARVIOINNIN

TAUSTA JA TAVOITTEET

TAUSTA JA TAVOITTEET

- Arvioinnin on tavoitteena ollut luoda arviointimalli Unicefin Lapsiystävällinen kunta -mallille. Arviointimallissa kuvataan toiminnan keskeiset vaikuttavuusulottuvuudet ja toiminnan vaikutukset eri kohderyhmissä sekä esitetään malli, jolla näiden vaikutusten toteutumista voidaan arvioida.
- Olemme jäsentäneet arvioinnin neljän pääkysymyksen avulla:
  1. Mitkä ovat toiminnan tavoitellut vaikutukset eri kohderyhmissä?
  2. Minkälaiden prosessien kautta vaikutukset syntyvät?
  3. Mitkä ovat toiminnan ennakoitujen ja havaitujen vaikutukset?
  4. Miten vaikuttavuutta voidaan systemaattisesti seurata ja arvioida?
- Ensimmäisessä arviointikysymyksessä on kyse toiminnan vaikutusulottuvuuksien ja kohderyhmien kuvaamisesta: millaisia vaikutuksia toiminta synnyttää missäkin kohderyhmässä.
- Toisessa vaiheessa mallinnetaan vaikuttavuuden syntymekanismi: minkälainen on toiminnan vaikuttavuusmalli. Vaikuttavuusmalli pitää sisällään toiminnan interventiotieteen eli muutosteorian, joka on kuvaus siitä miten panokset muuttuvat toiminnan kautta tuloksiksi ja vaikutuksiksi.
- Kolmanteen kysymykseen vastataan testaamalla laadittua arviointimallia. Tämä on tarkoittanut käytännössä mallin käyttöönoton kuntien haastatteluja. Arvioinnin viimeisessä vaiheessa luodaan kuvaus arviointimallista, jonka avulla tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta voidaan jatkossa systemaattisesti seurata.

UNICEFIN

LAPSIYSTÄVÄLLINEN KUNTA -MALLI

LAPSIYSTÄVÄLLINEN KUNTA -MALLI

- Lapsiystävällinen kunta on Suomen UNICEFin kehittämä malli. Mallin tarkoitus on kannustaa ja tukea kuntia lapsen oikeuksien toteuttamisessa.
- Mallin tavoitteet on koottu kymmeneen rakennuspalikkaan, jotka on esitetty seuraavalla sivulla. YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, UNICEFin kansainväliseen Child Friendly City -malliin sekä kansalliseen tutkimus- ja asiantuntijatietoon. Lisää mallista voit lukea osoitteesta: www.unicef.fi/lapsiystavallinen-kunta.
- Malliin kuuluu prosessi, joka alkaa kunnan tekemästä alkukartoituksesta. Siinä kunta arvioi, miten hyvin lapsiystävällisyys nykyään toteutuu. Arvioinnissa on apuna UNICEFin kehittämät tarkistuslistat. Kartoituksen tehtyään kunta valitsee, mitä toiminnan osa-alueita se alkaa kehittää ja miten. Kaksivuotiskauden lopuksi kunta arvioi työnsä tulokset ja raportoi niistä UNICEFille.
- Raportoinnin jälkeen kunta voi saada Suomen UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen. Sitä myönnettäessä UNICEF arvioi sekä kehittämisprosessia että saavutettuja tuloksia. UNICEF myöntää tunnustuksen sitoutuneesta ja aktiivisesta kehittämistyöstä lapsen oikeuksien edistämiseksi. Tunnustus ei siis tarkoita, että työ olisi valmis – lapsen oikeuksista on pidettävä huolta arjessa joka päivä. Tunnustus on voimassa kaksi vuotta.

RAKENNUSPALIKAT

Lapsiystävällinen kunta –malli koostuu kymmenestä rakennuspalikasta, jotka muodostavat myös arviointimallin perustan:

1. Lapsen oikeudet tunnetaan
2. Kaikki oikeudet toteutuvat jokaisen lapsen kohdalla
3. Lapsilla on mahdollisuus osallistua heille tarkoitettujen palveluiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen
4. Lapset voivat vaikuttaa julkisen tilan suunnitteluun ja kehittämiseen
5. Lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa heille itselleen tärkeisiin asioihin
6. Lapset voivat osallistua kansalaistoimintaan
7. Lapsilla on ystäviä ja turvallisia aikuisia
8. Lapsia ja lapsuutta arvostetaan
9. Lapsia koskevia asioita tarkastellaan koordinoitusti kokonaisuutena niin, että lapsia kokevassa päätöksenteossa ja toiminnoissa harkitaan ensisijaisesti lapsen etu
10. Lapsia ja nuoria koskevaa tietoa hyödynnetään monipuolisesti päätöksenteossa

VAIKUTUKSEN SYNTYMINEN

LÄHTÖKOHDAT

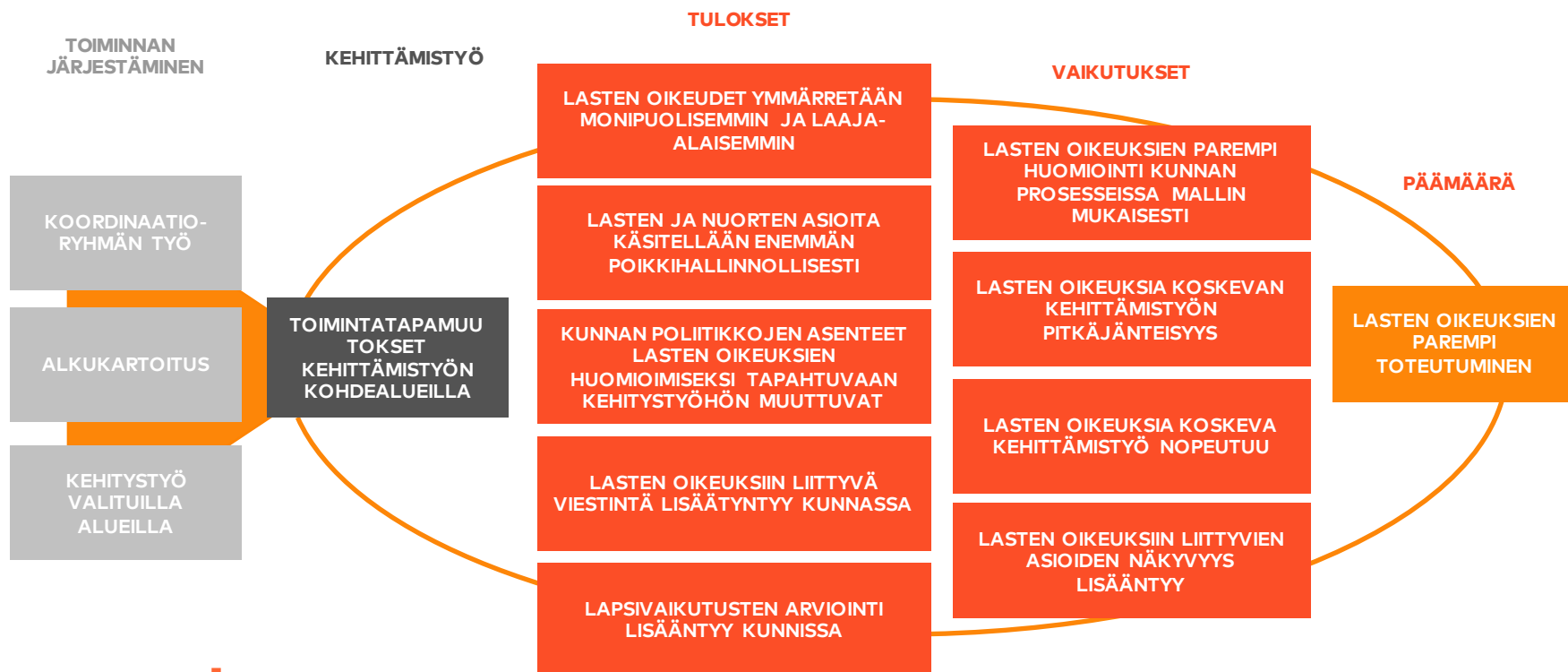
VAIKUTUSTEN SYNTYISELLE

- Lapsiystävällinen kunta -mallin vaikutus kohdistuu ensisijassa kunnan toimintaan ja kunnan toiminnan kautta välillisesti lapsiin ja nuoriin. Kunnat tekevät jatkuvaa kehitystyötä, jotka osaltaan vaikuttavat lasten oikeuksien parempaan toteutumiseen kunnassa.
- Lapsiystävällinen kunta -mallin keskiössä on lasten oikeuksien toteutuminen. Lasten oikeuksia kunnioitetaan koska ne ovat oikeuksia, ei niiden mahdollisten positiivisten vaikutusten vuoksi. Tästä syystä mallin keskeinen merkitys muodostuu siitä, miten se onnistuu tukemaan kuntia sellaisessa kehitystyössä joka edistää lasten oikeuksien toteutumista.
- Mallin mukaisen kehittämistyön tuloksia hahmotettiin haastattelemalla keskeisiä toimijoita kolmesta mallia käyttäneestä kunnasta. Haastatellut kunnat olivat kehityksessä hieman eri vaiheissa. Haastattelujen kohteena olivat Lapsiystävällinen kunta -mallin koordinaattorit, valtuustojen edustajat sekä muutamat keskeiset toimialajohtajat.

MALLIN VAIKUTUKSET

KONTRIBUUTIOKALA

Mallin merkitystä kunnan omaan toimintaan jäsennettiin kuntien haastattelujen perusteella. Merkitykseen liittyneitä positiivisia havaintoja ja esimerkkejä on hahmotettu alla olevassa loogisessa mallissa. Vaikutusten syntymisen logiikkaa on avattu tämän jälkeen. Malli voi elää sen mukaan, mitä kehittämiskohteita kunnat valitsevat.

TOIMINNAN JÄRJESTÄMINEN JA KUNNAN KEHITTÄMISTYÖ

TOIMINNAN JÄRJESTÄMINEN

KOORDINAATIO- RYHMÄN TYÖ

Unicef edellyttää kuntia perustamaan poikkihallinnollisen koordinaatioryhmän toteuttamaan Lapsiystävällinen mallin mukaista koordinaatiotyötä. Unicef myös ohjaa koordinaatioryhmän kokoonpanoa, mutta kunnat voivat itse vaikuttaa ryhmän varsinaiseen toimintaan. Kunnat panostavat koordinaatiotyöryhmän työhön vaihtelevasti tai eri tavoin.

ALKUKARTOITUS

Osana mallin toteuttamista kunnat järjestävät alkukartoituksen mallin rakennuspalikoita ja tarkistuslistoja hyödyntäen. Alkukartoitukseen toteutukseen ei ole ollut yhtenäistä tapaa. Osa kunnista on toteuttanut esimerkiksi henkilöstökyselyn nähdäkseen missä asioissa olisi eniten kehitettävää.

KEHITYSTYÖ VALITUILLA ALUEILLA

Alkukartoituksen jälkeen kunnat valitsevat haluamansa osa-alueen/osa-alueita mallin rakennuspalikoista kehittämisen kohteeksi. Heidän tulee tämän jälkeen esittää kahden vuoden kehitysprosessin tuloksena Unicefille se, mitä kehittämistyötä on tehty. Kehittämisen kohteet vaihtelevat kaupungeittain. Samoin kuin kehittämistyöhön käytetyt ajalliset tai taloudelliset panostukset.

KEHITYSTYÖN AIKANA

TOIMINTATAPAMUU TOKSET KEHITTÄMISTYÖN KOHDEALUEILLA

Kehittämistyön myötä kunnat tekevät kehittämistoimenpiteitä alkukartoituksen alueella. Kehittämistyön yhtenä ajurina on myös Lapsiystävällinen kunta – tunnustuksen saaminen.

KEHITTÄMISTYÖN

VÄLITTÖMÄT TULOKSET - ESIMERKKEJÄ

**LASTEN OIKEUDET YMMÄRRETÄÄN
MONIPUOLISEMMIN JA LAAJA-
ALAISEMMIN**

Lasten oikeudet ymmärretään monipuolisemmin ja laaja-alaisemmin asenteiden muuttumisen kautta. Unicefin malli on hyvin laaja ja seikkaperäinen. Se kiinnittää huomiota lasten oikeuksiin erittäin monipuolisesti ja laaja-alaisesti. Alkukartoitus nostaa osaltaan esiin sen, että lasten oikeudet tunnetaan usein heikosti tai vain osittain. Mallin mukaisen kehittämistyön jälkeen lasten oikeudet hahmotetaan siis monipuolisemmin. Laaja-alaisuudella tarkoitetaan sitä, että useimmat kunnat ovat lisänneet lasten oikeuksiin liittyvää perehdytystä ja koulutusta ja ymmärrys lasten oikeuksista kattaa laajemman osan kunnan palveluorganisaatiota. Ymmärrys heijastuu myös kunnan henkilökunnan ja poliitikojen myönteisenä asenteena.

**LASTEN JA NUORTEN ASIOITA
KÄSITELLÄÄN ENEMMÄN
POIKKIHALLINNOLLISESTI**

Lasten ja nuorten asioita käsitellään enemmän poikkihallinnollisesti. Malliin sisältyvä koordinaatioryhmän asettaminen ja perustaminen tai kehitystyössä tehdyt prosessi ja toimintatapamuutokset lisäävät poikkihallinnollista yhteistyötä lasten ja nuorten asioiden käsittelemisessä.

KEHITTÄMISTYÖN VÄLITTÖMÄT TULOKSET - ESIMERKKEJÄ

KUNNAN POLIITIKKOJEN ASETEET LASTEN OIKEUKSIEN HUOMIOIMISEKSI TAPAHTUVAAN KEHITYSTYÖHÖN MUUTTUVAT

Kunnan poliitikkojen asenteet lasten oikeuksien huomioimiseksi tapahtuvaan kehitystyöhön muuttuvat mallin myötä. Kutsu osallistua malliin kohdistuu aina kaupunginhallitukselle. Tarkastelun kohteena olleissa kunnissa poliitikkojen merkitys mallin mukaiseen kehittämissuunnitelmaan lähtemisestä on ollut keskeisiä. Poliitikot ovat myös mukana koordinaatioryhmän työssä. Heidän kokemuksensa mukaan asenneilmapiiri lasten oikeuksien paremmaksi huomioimiseksi päättyy.

LASTEN OIKEUKSIIN LIITTYVÄ VIESTINTÄ LISÄÄNTYY KUNNASSA

Viestinnän lisääntyminen liittyy ulkoisen ja sisäisen viestinnän lisääntymiseen. Lasten oikeuksiin liittyvää viestintää lisääntyy sekä laadullisesti että määrällisesti. Sisäinen viestintä kehittyy koordinaatioryhmän myötä. Ulkoinen viestintä tehostuu erityisesti silloin kun se on ollut kunnan valitsema kehityskohde.

LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI LISÄÄNTYY KUNNASSA

Kunnat valitsevat usein lapsivaikutusten arvioinnin osaksi kehittämistyötään. Lapsivaikutusten arviointi systematisoituu kunnan eri päätöksenteossa useilla sen toimialoilla. Vaikka kehitystyö on meneillään, voidaan nyt kehittämissuunnitelmaan lähteneissä kunnissa nähdä lapsivaikutusten arvioinnin systematisoitumista.

KEHITTÄMISTYÖN

VAIKUTUKSET - ESIMERKKEJÄ

LASTEN OIKEUKSIEN PAREMPI
HUOMIOINTI KUNNAN
PROSESSEISSA MALLIN
MUKAISESTI

Malli vahvistaa lasten oikeuksien huomioimista kunnan eri prosesseissa niillä osa-alueilla, jotka kunta valitsee kehittämisen kohteeksi. Välillisiä heijastusvaikutuksia on usein myös muille toimialoille. Haasteena on se, että mallin mukaisessa kehittämistyössä valitaan vain tietty määrä kehittämiskohteita, jolloin lasten oikeuksien kehittämistyö ei aina heijastu muille kehittämisen osa-alueille. Tyypillisimpiä esimerkkejä ovat vaikka varhaiskasvatuksessa tapahtuva lasten kuuleminen ja osallistaminen tai uusien lasten ja nuorten osallistamisen tapojen kehittäminen infrakohteiden suunnittelussa – esimerkiksi koulujen.

LASTEN OIKEUKSIA KOSKEVAN
KEHITTÄMISTYÖN
PITKÄJÄNTEISYYS

Mallin mukainen kehittämistyö luo lasten oikeuksien paremmalle huomiolle pitkäjänteisyyttä. Kehittämistyötä toteutettaisiin helposti usein muista lähtökohdista tai se olisi yksittäisiin hankkeisiin liittyvää (esim. Uusi koulu). Mallin mukainen kehittämistyö ja koordinaatioryhmän työ sekä ajattelutavan muutos luo koko lasten oikeuksia koskevaan kehittämistyöhön pitkäjänteisyyttä ja antaa työlle selkeän perustelun. Tätä vaikutusta haastaa se, että kunnat saavat valita kaksi kehittämiskohdetta ja kehityksen jälkeen tehdyn työn oikeusperustaisuus helposti unohtuu.

KEHITTÄMISTYÖN

VAIKUTUKSET - ESIMERKKEJÄ

LASTEN OIKEUKSIA KOSKEVA
KEHITTÄMISTYÖ NOPEUTUU

Malli nopeuttaa kunnassa lasten ja nuorten osallistamiseksi, lapsivaikutusten arvioimiseksi tai syrjimättömyyden edistämiseksi tehtävää menetelmäkehitystä. Osa vastaavista kehittämistoimista toteutettaisiin varmasti ilman mallia. Uusi varhaiskasvatuslaki sekä opetussuunnitelma osaltaan ohjaavat kuntia tähän kehittämistyöhön. Malliin liittyvän kehittämistyön myötä poliitikkojen ja toimialajohdon ymmärrys lasten oikeuksien merkityksestä lisääntyy ja kehittämistyö nopeutuu tämän myötä. Koordinaatioryhmän kautta syntyvä poikkihallinnollinen kehittämiskulttuuri myös nopeuttaa kehittämistyötä.

LASTEN OIKEUKSIIN LIITTYVIEN
ASIOIDEN NÄKYVYYS
LISÄÄNTYY

Lasten oikeuksiin liittyvien sisällöllisten asioiden näkyvyys lisääntyy kunnan viestinnän lisääntymisen myötä. Erityisesti tämä näkyy lapsivaikutusten arvioinnissa ja siitä tiedottamisessa sekä kehittämistyöstä tai tunnustuksesta tiedottamisessa. Unicefin brändi edesauttaa tämän vaikutuksen syntymistä.

MALLIN MYYNTITARINA UNICEFILLE

Seuraavassa on tiivistetty keskeiset argumentit liittyen mallin kontribuutioon:

"Lapsiystävällinen kunta –malli parhaimmillaan monipuolistaa ja nopeuttaa sellaista kehitystyötä, jolla kunta varmistaa lasten oikeuksien toteutumista"

"Mallin kehittämistyö lisää lasten ja lasten oikeuksien huomioimista poikkihallinnollisesti kunnassa kehittämisen kohteeksi valituilla alueilla"

"Lasten oikeuksiin liittyvien asioiden näkyvyys ja viestintä sekä kunnan organisaation sisällä että kuntalaisille vahvistuu"

"Lapsiystävällinen kunta –tunnustus kertoo siitä, että kunta on merkittävästi panostanut lasten oikeuksien toteuttamiseksi vaadittavaan kehittämistyöhön ja ajattelee sitä jatkuvana prosessina."

VAIKUTUSTEN SYNTYMISEN HAASTEET

Oikeusperustaisen kielen vieraus: Lapsiystävällinen kunta –malli on kunnille varsin vaikea käyttää. Siinä oleva kieli on vaikeaselkoista ja osa rakennuspalikoista päällekkäistä. Lasten oikeuksiin liittyvä kieli on vaikeaselkoista ja vaatii jatkuvaa sanottamista. Nämä kaikki hidastavat kehittämistyötä ja vaikeuttavat lasten oikeuksien tunnettuuden lisäämistä

Osallisuus –periaate dominoi keskustelua: Vaikka kehittämistyön päämääränä on lasten oikeuksien kokonaisvaltaisempi parempi toteutuminen, on lasten ja nuorten osallisuus usein se asia, jonka kunnat nimeävät kehittämistyön päämääräksi. Osallisuus on kuitenkin vain yksi oikeuksien kannalta keskeisistä periaatteista.

Resurssiniukkuus: Kunnat valitsevat tällä hetkellä eri tyyppisiä kehittämiskohteita. Tämäkin on kunnille ajoittain suuri ponnistelu ja käytännössä voi käydä niin, että vain yhteen kehittämisalueeseen tehdään merkittäviä toimenpiteitä. Toimenpiteiden menestyksekkäs toteuttaminen edellyttää kuitenkin merkittävää ajallista panostusta poikkihallinnolliseen työhön ja poikkihallinnollisten pysyvien rakenteiden huomioimista.

Lasten ja nuorten kuulemiskeinojen rajallisuus: Useilla kunnilla on vain hyvin vähän keinoja seurata lasten oikeuksien toteutumisen kokemuksia ja vaikutuksia varsinaisessa kohderyhmässä. Muutamissa kunnissa tämä on integroitu suoraan itse varhaiskasvatuksen prosessiin (vrt. Satakielipedagogiikka). Useimmissa kunnissa keskeisiä tietolähteitä ovat kouluterveyskyselyt. Osana kehittämistyötä muutamat muut ovat lähteneet kehittämään myös tiedon keruun muotoja.

VAIKUTUSTEN SYNTYMISEN EDISTÄMISTÄ

UNICEFin bärndillä sekä tunnustuksella on osaltaan merkitystä sille, että kunnat lähtevät mukaan Lapsiystävällinen kunta -mallin mukaiseen kehittämistyöhön. Luottamus henkilöillä on haastatteluissa kolmessa kunnassa ollut iso merkitys kehittämistyön käynnistämiseen. Mielenkiintoisena huomiona voidaan todeta, että kasvatus- tai tulevaisuustoimialan edustajat näkevät usein, että samaan kehitykseen oltaisiin päästy toimialaan muutenkin vaikuttavilla muutoksilla. Tämä kertoo siitä, että Lapsiystävällinen kunta -malli ei siis ole ainoa, joka muuttaa lasten oikeuksiin liittyvää kehitysympäristöä kunnissa, mutta parhaalla tavalla Unicefin brändi ja tunnustus toimivat yhtenä ajurina kehitykselle. Kokonaisuutena hypoteesina voi pitää, että se nopeuttaa ja monipuolistaa kehittämistyötä. Tämä on tärkeä viesti erityisesti luottamusmiehille.

Koordinaatioryhmän toiminta ja UNICEFIN tuki ja koulutus. Unicefin tarjoama tuki koordinaatioryhmälle sekä malliin liittyvä koulutus on oleellista, jotta siihen voidaan tarttua. Koordinaatioryhmä lisää kehittämisen poikkihallinnollisuutta, tunnustuksen hankkiminen siihen vaadittavat ponnistelut luovat kehittämiselle jonkinlaisen jatkumon. Unicefin systemaattinen tuki, hyvien käytäntöjen kerääminen ja viestiminen sekä kokemusten vaihto voisivat helpottaa kuntia omassa kehittämistyössään ja näin he voisivat helpommin myös vaihtaa kokemuksia erilaisista käytännöistä (vaikka osallistamisen ja kuulemisen keinoista).

VAIKUTUSTEN SYNTYMISEN EDISTÄMISTÄ

Unicefin tulisi rohkaista kuntia ajattelemaan Lapsiystävällinen kunta -mallia jatkuvana prosessina ja työnä. Nyt haastatteluissa voidaan tunnistaa se, että kunnat ajattelevat tunnustuksen saamista ja siihen liittyvää työtä valitsemillaan osa-alueilla, mutta sen jälkeen tapahtuva kehittämistyö ei välttämättä ole juurikaan heidän mielessään.

Mallin selkeytys ja jäsenys. Tässä arvioinnissa Lapsiystävällinen kunta -mallia on pyritty jäsentämään uudelleen ja selkeyttämään. Tämä on ollut myös kuntien toiveena. He ovat kokeneet mallin usein hyvin laajaksi, sen eri osa-alueet päällekkäiseksi ja kaivanneet malliin liittyvää jäsenystä. Se, että kunnat ovat saaneet valita tietyn kehittämiskohteen on ollut hyvä asia: tällöin on keskittyä yhteen, eikä malliin liittyvä epäselvä kieli tai hankalasti avautuvat esimerkit ole olleet esteenä. Toisaalta myös Unicefin tarjoama koulutus ja mallin läpikäynti ovat auttaneet kuntia omassa työssään.

MITEN ANALYSOIDA

KONTRIBUUTIOTA JATKOSSA

- Mallista on hyötyä kunnalle lasten oikeuksien paremmassa huomioimisessa. Kontribuutioanalyysin tarkoituksena ei ole kertoa mikä vaikutus mallilla on lapsiin ja nuoriin, vaan mikä vaikutus sillä on kunnan lasten oikeuksien huomioimiseksi tehtävään kehittämistyöhön. Kaikki edellä esitetyt tulokset ja vaikutukset perustuvat kehittämistyötä tehneiden kuntien keskeisten toimijoiden näkemyksiin.
- Kontribuutiota voi parhaiten hahmottaa kunnan neljän eri tahon itsearviointin kautta. Kysymys on tällöin siitä, että koordinaatioryhmä (tai vähintään seuraavat neljä tahoa) kävisivät keskustelua kontribuutioajatusta hypoteesina käyttäen siitä, mikä merkitys mallilla on ollut kunnan omaan kehittämistyöhön. Tällaisessa arvioinnissa tulisi olla edustettuna seuraavat tahot:
  - Lasten oikeuksien huomioimiseen liittyvästä kehittämistyöstä vastaava taho (yleensä koordinaattori)
  - Keskeiset toimialajohtajat
  - Kunnan valtuuston edustaja
  - Nuorten edustaja
- Käytännössä tämän tyyppinen työ voidaan toteuttaa Unicefin ja koordinaatioryhmän yhteisenä keskusteluna, eikä erillistä primääritiedonkeruuta tai kyselytutkimuksia ole mielekäästä tehdä. Lähtökohtana voi olla nyt tehty kontribuutioanalyysi, jota voi haastaa tai täydentää esimerkein.

— ARVIOINTIMALLI

ARVIOINTIMALLIN LÄHTÖKOHDAT

- Arviointimallin tarkoituksena on (a) tuottaa tietoa mikä on kunnan kypsyystaso suhteessa Lapsi ystävällinen kunta -malliin ennen kehittämistyön aloittamista ja (b) minkälaisia tuloksia kunta on kehittämistyön myötä saavuttanut.
- Mallia voidaan siis soveltaa sekä ennakolliseen arviointiin että jälkikäteiseen arviointiin
- Malli on luonteeltaan itsearviointimalli eli kunta voi arvioida mallin avulla omaa toimintaansa itse. Mallia voidaan kuitenkin myös soveltaa asiantuntija-arvioinnissa, jossa ulkopuolinen asiantuntija tekee arvion mallia soveltaen.
- Arviointimalli on tehty kunnioittaen Lapsi ystävällinen –kuntamallin lähtökohtia. Malli kohdistuu kunnan toimintatapoihin ja prosesseihin, ei tuloksiin ja vaikutuksiin. Lapsi ystävällinen kunta -mallin ajatuksena on, että tavoitteet toteutuvat kun kunnan toimintamallit ovat asianmukaiset.
- Lisäksi on huomioitava, että mallissa on kyse oikeuksien toteutumisesta - ei esimerkiksi vaikutuksista lasten hyvinvointiin. Malli pyrkii varmistamaan oikeuksien toteutumista ja siten sen ytimessä ei ole saavutetut vaikutukset (oikeuksien tulee toteutua rippumatta siitä voidaanko niillä osoittaa olevan vaikutusta kunnan tavoittelemiin asioihin).

MALLIN RAKENNE JA PERIAATTEET

- Arviointimalli koostuu **kuudesta arviointialueesta** sekä kullakin arviointialueella olevasta **kuudesta kriteeristä**, jotka perustuvat Lapsiystävällinen kunta –malliin.
- Kutakin kriteeriä arvioidaan **viisiportaisella kypsyystasomittarilla** (1-5). Normaali, hyvä taso on 3. Tämän perustason yläpuolella on kaksi tasoa (erittäin hyvä, erinomainen) ja alapuolella kaksi tasoa (kohtalainen, heikko). Kriteeristöä on kuvattu tarkemmin myöhemmin.
- Arviointimalli on tarkoitettu kehittämistyön välineeksi, jolla voidaan (a) määrittellä ne osa-alueet joissa kunnalla on eniten kehitettävää ja (b) tarkastella ja arvioida kehittymistä kehitystoimenpiteiden jälkeen.
- Arviointimalli toimii siis yhtäältä työkaluna rakennuspalikoiden valinnalle, kun kunta päättää ottaa käyttöön Lapsiystävällinen kunta –malliin ja toisaalta sillä voidaan arvioida missä määrin kehitystyö on tuottanut toivottuja tuloksia.

ARVIOINTIMALLIN RAKENNE

SUHDE RAKENNUSPALIKOIHIN

Rakennuspalikoita ei voitu sellaisenaan ottaa arviointikriteeristön pohjaksi johtuen niiden päällekkäisyydestä ja osin eritasoisuudesta. Tämän vuoksi malli uudelleenjäsennettiin arviointia varten.

RAKENNUSPALIKKA	ARVIOINTIKRITEERI
1 Lapsen oikeudet tunnetaan	1 Lapsen oikeudet tunnetaan
2 Kaikki oikeudet toteutuvat jokaisen lapsen kohdalla	2 Kaikki oikeudet toteutuvat jokaisen lapsen kohdalla
3 Lapsilla on mahdollisuus osallistua heille tarkoitettujen palveluiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen	3. Lapsilla on oikeus osallistua ja tulla kuulluksi
4 Lapset voivat vaikuttaa julkisen tilan suunnitteluun ja kehittämiseen	
5 Lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa heille itselleen tärkeisiin asioihin	
6 Lapset voivat osallistua kansalaistoimintaan	
7 Lapsilla on ystäviä ja turvallisia aikuisia	4. Lapsilla on ystäviä ja turvallisia aikuisia
8 Lapsia ja lapsuutta arvostetaan	5. Lapsia ja lapsuutta arvostetaan
9 Lapsia koskevia asioita tarkastellaan koordinoitusti kokonaisuutena niin, että lapsia kokevassa päätöksenteossa ja toiminnoissa harkitaan ensisijaisesti lapsen etu	<i>Sisällytetty poikkileikkaavana teemana kriteeristöön</i>
10 Lapsia ja nuoria koskevaa tietoa hyödynnetään monipuolisesti päätöksenteossa	<i>Sisällytetty poikkileikkaavana teemana kriteeristöön</i>

ARVIOINTIMALLIN RAKENNE

ARVIOINTIKOKONAISUUDET

Arviointimallin rakenne noudattaa kunnan toiminnanohjauksen sykliä:

- Kerätään tietoa ->
- Tehdään päätökset ->
- Toimeenpannaan päätökset ->
- Seurataan ja arvioidaan tuloksia->
- Viestitään kuntalaisille.

Kaikissa vaiheissa osallistetaan kuntalaisia – tässä tapauksessa lapsia.

Mallin tarkoituksena on varmistaa, että Unicefin mallin mukaiset lasten oikeudet toteutuvat kaikissa kunnan toiminnan vaiheissa.

Liitteessä 1 on esitetty arviointimallista käännteinen jäsenryhmä eli rakennuspalikat ylimpänä jäsentävänä tekijänä.

ARVIOINTIMALLIN RAKENNE

KYPSYYSTASOT

5= Systemaattinen ja dokumentoitu toimintatapa; runsaasti esimerkkejä ja käytännön kokemusta; toimintamallia on kehitetty saatujen kokemusten perustella. Toteutuu kaikilla toimialoilla.

4= Systemaattinen toimintatapa; runsaasti esimerkkejä. Toteutuu kattavasti eri toimialoilla.

3= Pääsääntöinen toimintatapa josta käytännön esimerkkejä. Toteutuu suurimmassa osassa toimialoja

2= Toimintatapa toteutuu osittain tai jossain määrin; yksittäisiä esimerkkejä; toteutuu vain muutamilla toimialoilla. (Huom. voi olla systemaattinen toimintatapa jossain toimialalla, mutta ei laajemmin kunnassa)

1= Toteutuu satunnaisesti tai vain periaatetasolla. Käytännön esimerkkejä ei ole lainkaan tai vain satunnaisia.

X. OSA-ALUE		Kypsyytaso				
Rakennuspalikka	Arviointikriteeri	1	2	3	4	5
1. Lapsen oikeudet tunnetaan	Kriteerin kuvaus					
2. Kaikki oikeudet toteutuvat jokaisen lapsen kohdalla	Kriteerin kuvaus					
3. Lapsilla on oikeus osallistua ja tulla kuulluksi	Kriteerin kuvaus					
4. Lapsilla on ystäviä ja turvallisia aikuisia	Kriteerin kuvaus					
5. Lapsia ja lapsuutta arvostetaan	Kriteerin kuvaus					

ARVIOINTIKRITEERISTÖ

1. Kerätään tietoa suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi	
Rakennuspalikka	Kriteeri
1. Lapsen oikeudet tunnetaan (1)	Palveluja ja toimintaa arvioidaan lapsenoikeusnäkökulmasta
2. Kaikki oikeudet toteutuvat jokaisen lapsen kohdalla (2)	Syrjinnän vaarassa olevien lapsiryhmien oikeuksien toteutumisesta kerätään tietoa
3. Lapsilla on oikeus osallistua ja tulla kuulluksi (3,4,5,6)	Lapsia kuullaan osana päätöksentekoa ja jokaisella lapsella on mahdollisuus tuoda näkemyksensä esiin heitä koskevassa päätöksenteossa sellaisella tavalla että niillä voidaan vaikuttaa kunnan toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon
4. Lapsilla on ystäviä ja turvallisia aikuisia (7)	Kunnalla on käytössä tapoja kerätä tietoa lasten ja nuorten näkemyksistä koskien heidän vertais- ja aikuissuhteitaan
5. Lapsia ja lapsuutta arvostetaan (8)	Lapset ja nuoret sekä heidän tärkeiksi kokemansa asiat saavat tilaa päätöksentekoa koskevassa keskustelussa.

ARVIOINTIKRITEERISTÖ

2. Tehdään tarvittavat päätökset ja suunnitelmat	
Rakennuspalikka	Kriteeri
1. Lapsen oikeudet tunnetaan (1)	Lasten oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteet sisältyvät kunnan keskeisiin toimintaa ohjaaviin suunnitelmiin ja dokumentteihin. Kunta-/koulukohtaisiin opetussuunnitelmiin kuuluu kaikissa ikävaiheissa ihmisoikeuskasvatus ja lapsen oikeudet.
2. Kaikki oikeudet toteutuvat jokaisen lapsen kohdalla (2)	Strategioissa, hyvinvointiohjelmassa ja muissa ohjaavissa asiakirjoissa on huomioitu lasten moninaisuus ja syrjinnän vaarassa olevat lapset tai lapsiryhmät
3. Lapsilla on oikeus osallistua ja tulla kuulluksi (3,4,5,6)	Kaupungin strategia tai hallintosäätö velvoittaa lasten ja nuorten kuulemiseen
4. Lapsilla on ystäviä ja turvallisia aikuisia (7)	Yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä lasten ja nuorten sosiaalisten suhteiden kehittäminen on sisällytetty kunnan keskeisiin suunnitelmiin.
5. Lapsia ja lapsuutta arvostetaan (8)	Lapsen oikeuksien sopimuksen viesti lapsen ja lapsuuden itseisarvosta on kunnan toimintaa ja budjetointia ohjaava julklausuttu periaate

ARVIOINTIKRITEERISTÖ

3. Kuullaan ja osallistetaan lapsia	
Rakennuspalikka	Kriteeri
1. Lapsen oikeudet tunnetaan (1)	Lasten ja nuorten näkemyksiä ja kokemuksia heidän oikeuksiensa toteutumisesta arjessa kullaan osana kunnan toimintaa ja päätöksentekoa.
2. Kaikki oikeudet toteutuvat jokaisen lapsen kohdalla (2)	Kunta tekee syrjinnänvastaista työtä yhdessä lasten ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa
3. Lapsilla on oikeus osallistua ja tulla kuulluksi (3,4,5,6)	Kunnassa on rakenteita ja toimintatapoja, jotka mahdollistavat lasten ja nuorten sekä heitä koskevista asioista päättävien virkamiesten ja poliitikkojen vuorovaikutuksen.
4. Lapsilla on ystäviä ja turvallisia aikuisia (7)	Lapset ja nuoret osallistuvat kunnan keskeisten kasvuyhteisöjen toiminnan sääntöjen luomiseen ja toimintakulttuurin kehittämiseen
5. Lapsia ja lapsuutta arvostetaan (8)	Lapsilla ja nuorilla on mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa heitä koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

ARVIOINTIKRITEERISTÖ

4. Huomioidaan lasten oikeudet palveluissa ja toimintatavoissa

Rakennuspalikka	Kriteeri
1. Lapsen oikeudet tunnetaan (1)	Palvelujen kohdentaminen ja rajoitukset perustuvat lapsen edun harkintaan.
2. Kaikki oikeudet toteutuvat jokaisen lapsen kohdalla (2)	Kunta noudattaa toiminnassa yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja syrjinnän poistamiseksi asettamia tavoitteita ja toimenpiteitä
3. Lapsilla on oikeus osallistua ja tulla kuulluksi (3,4,5,6)	Lasten ja nuorten kanssalaistoimintaa tuetaan ja erityyksillä lapsilla ja nuorilla on tiloja vapaa-ajan viettoon.
4. Lapsilla on ystäviä ja turvallisia aikuisia (7)	Lasten ja nuorten sosiaalisten suhteita vahvistetaan ja tuetaan lapsen myönteistä suhdetta vanhempiinsa ja muihin lapselle tärkeisiin aikuisiin eri kasvuyhteisöissä.
5. Lapsia ja lapsuutta arvostetaan (8)	Lapsilla ja nuorilla on yhtäläinen oikeus käyttää julkista tilaa kuin aikuisilla eikä lapsiin ja nuoriin ryhmänä kohdisteta rajoituksia, jotka eivät perustu lakiin ja lapsen edun harkintaan

ARVIOINTIKRITEERISTÖ

5. Seurataan ja arvioidaan toiminnan tuloksia	
Rakennuspalikka	Kriteeri
1. Lapsen oikeudet tunnetaan (1)	Lasten ja nuorten näkemyksiä ja kokemuksia heidän oikeuksiensa toteutumisesta arjessa selvitetään
2. Kaikki oikeudet toteutuvat jokaisen lapsen kohdalla (2)	Lapsilta ja nuorilta kerätään tietoa syrjinnän muodoista ja kokemuksista ja arvioidaan syrjinnän vastaisten toimenpiteiden vaikuttavuutta.
3. Lapsilla on oikeus osallistua ja tulla kuulluksi (3,4,5,6)	Lasten ja nuorten näkemyksiä kuulluksi tulemisen kokemuksista sekä osallistumismahdollisuuksista kansalaistoimintaan selvitetään ja arvioidaan.
4. Lapsilla on ystäviä ja turvallisia aikuisia (7)	Kunta kerää tietoa lasten ja nuorten näkemyksistä koskien heidän vertais- ja aikuissuhteitaan
5. Lapsia ja lapsuutta arvostetaan (8)	Lapsilta ja nuoret huomioidaan aikuisten kanssa yhdenvertaisena ryhmänä toiminnan tuloksia arvioitaessa.

ARVIOINTIKRITEERISTÖ

6. Viestitään päätöksenteosta ja toiminnasta	
Rakennuspalikka	Kriteeri
1. Lapsen oikeudet tunnetaan (1)	Kunta ryhtynyt aktiivisiin toimenpiteisiin lapsen oikeuksien sopimuksen määräysten ja periaatteiden saattamiseksi laajalti koko väestön tietoon
2. Kaikki oikeudet toteutuvat jokaisen lapsen kohdalla (2)	Kunta tekee aktiivisesti toimenpiteitä syrjinnän estämiseksi vaikuttamalla kuntalaisten asenteisiin.
3. Lapsilla on oikeus osallistua ja tulla kuulluksi (3,4,5,6)	Lapsille ja nuorille tiedotetaan heitä koskevan päätöksenteon aikataulusta, vaikuttamistavoista ja päätöksen perusteluista.
4. Lapsilla on ystäviä ja turvallisia aikuisia (7)	Lasten ja nuorten sosiaalisten suhteiden vahvistamisessa huomioidaan myös verkkoympäristöt.
5. Lapsia ja lapsuutta arvostetaan (8)	Lapsista ja nuorista puhutaan kunnan päätöksenteossa ja viestinnässä arvostaen ja näkemykset huomioidaan aikuisten kanssa yhdenvertaisesti.

ARVIOINNIN TOTEUTUSTAPA

Arviointia voidaan käyttää (a) työkaluna alkukartoituksessa ja kehitettävien rakennuspalikoiden valinnassa ja (b) kehityksen arvioinnissa ja tulosten raportoinnissa. Periaatteessa arvioinnilla voidaan korvata nykyinen alkukartoitus, koska se toteuttaa sen funktion.

X. OSA-ALUE		Kypsyystaso				
Rakennuspalikka	Arviointikriteeri	1	2	3	4	5
1. Lapsen oikeudet tunnetaan	Kriteerin kuvaus			●	●	
2. Kaikki oikeudet toteutuvat jokaisen lapsen kohdalla	Kriteerin kuvaus		●	●		
3. Lapsilla on mahdollisuus osallistua heille tarkoitettujen palveluiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen ja vaikuttaa heille itselleen tärkeisiin asioihin (5)	Kriteerin kuvaus			●		
4. Lapset voivat vaikuttaa julkisen tilan suunnitteluun ja kehittämiseen sekä osallistua kansalaistoimintaan (6)	Kriteerin kuvaus		●		●	
7. Lapsilla on ystäviä ja turvallisia aikuisia	Kriteerin kuvaus				●	
8. Lapsia ja lapsuutta arvostetaan	Kriteerin kuvaus				●	●

3 = Normaali hyvä taso

● Lähtötilanne

● Nykytilanne (eli tilanne kehitystyön jälkeen)

ARVIOINNIN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUKSESTA

- Arvioinnin toteutukselle on kolme periaatteellista vaihtoehtoa. Se voidaan toteuttaa
  - (a) Kunnan omana itsearviointina
  - (b) Unicefin ohjaamana itsearviointina
  - (c) Ulkopuolisena asiantuntija-arviona
- **Vaihtoehdossa a** kuntien välinen vertailu mallia käyttäen ei ole periaatteessakaan mahdollista. Itsearvioinnissa malli toimii ainoastaan kunnan omana kehitystyön työkaluna.
- **Vaihtoehto b** parantaa vertailtavuutta, koska Unicefin asiantuntija ohjaa arviointia ja pitää huolen käytetyn skaalan yhdenmukaisuudesta.
- **Vaihtoehto c** voidaan toteuttaa esimerkiksi rinnakkain useille kunnille saman aikaisesti. Tämä mahdollistaa parhaiten myös kuntien välisen benchmarkingin. Mikäli mallia halutaan soveltaa tämän tyyppiseen tarkoitukseen on perusteltua täsmentää mallin kriteeristöä ja kypsyytasojen kuvauksia.
- Periaatteessa myös itsearviointi voidaan toteuttaa useamman kunnan yhteistyönä jolloin kunnat saavat välittömästi benchmarkin toisesta kunnasta ja voivat oppia heidän toimintatavoistaan.

— KEHITYSEHDOTUKSET

KEHITYSEHDOTUKSET

- Tässä dokumentissa kuvattu arviointimalli luo rungon arviointimallin edelleen kehittämiseksi. Koska kyseessä on nimenomaan Lapsiystävällinen kunta –mallin arviointi, on arviointimalli väistämättä kiinteässä yhteydessä tähän ja sen sisältämiin kriteeristöihin ja jaotteluihin. Tämä asettaa myös rajoitteensa mallille ja sen kehittämiseksi: mallin pidemmälle vieminen edellyttäisi jossain määrin rakennuspalikoiden uudelleenjäsenystä ja niiden sisältöjen tarkastelua.
- Tässä raportissa esitetty malli on otettavissa sellaisenaan välittömästi käyttöön ja sillä voidaan korvata nykyinen alkukartoitus. Arviointimallin sisältöä ja toimivuutta on syytä arvioida ja kehittää kun mallista on saatu käytännön kokemuksia muutamista kunnista. Parhaimmillaan mallia voitaisiin kehittää yhteistyössä muutaman kunnan kanssa (pidemmälle vietyinä kuin tämän arvioinnin aikataulussa oli mahdollista).
- Mallin viemiseksi käytäntöön ja sen hyödynnettävyyden parantamiseksi suosittelemme jatkamaan kehitystyötä seuraavasti

SUOSITUS 1: Kootaan hyviä käytäntöjä ja esimerkkejä suhteessa esitettyyn vaikuttavuusmalliin. Tämä konkretisoi myös arvioinnin kypsyystasoja.

SUOSITUS 2: Kehitetään kyselytutkimus kunnille, jolla he voivat arvioida mallin toteutumista ja vaikutuksia. Tämä mahdollistaisi myös kuntien vertailun (toisin kuin puhdas itsearviointi)

LIITE 1

ARVOINTIMALLIN JÄSENNYS RAKENNUSPALIKOIDEN MUKAAN

1. Lapsen oikeudet tunnetaan (1)

Arviointialue	Kriteeri
1. Kerätään tietoa suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi	Palveluja ja toimintaa arvioidaan lapsenoikeusnäkökulmasta
2. Tehdään tarvittavat päätökset ja suunnitelmat	Lasten oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteet sisältyvät kunnan keskeisiin toimintaa ohjaaviin suunnitelmiin ja dokumentteihin. Kunta-/koulukohtaisiin opetussuunnitelmiin kuuluu kaikissa ikävaiheissa ihmisoikeuskasvatus ja lapsen oikeudet.
3. Kuullaan ja osallistetaan lapsia	Lasten ja nuorten näkemyksiä ja kokemuksia heidän oikeuksiensa toteutumisesta arjessa kullaan osana kunnan toimintaa ja päätöksentekoa.
4. Huomioidaan lasten oikeudet palveluissa ja toimintatavoissa	Palvelujen kohdentaminen ja rajoitukset perustuvat lapsen edun harkintaan.
5. Seurataan ja arvioidaan toiminnan tuloksia	Lasten ja nuorten näkemyksiä ja kokemuksia heidän oikeuksiensa toteutumisesta arjessa selvitetään
6. Viestitään päätöksenteosta ja toiminnasta	Kunta ryhtynyt aktiivisiin toimenpiteisiin lapsen oikeuksien sopimuksen määräysten ja periaatteiden saattamiseksi laajalti koko väestön tietoon

2. Kaikki oikeudet toteutuvat jokaisen lapsen kohdalla (2)

Arviointialue	Kriteeri
1. Kerätään tietoa suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi	Syrjinnän vaarassa olevien lapsiryhmien oikeuksien toteutumisesta kerätään tietoa
2. Tehdään tarvittavat päätökset ja suunnitelmat	Strategioissa, hyvinvointiohjelmassa ja muissa ohjaavissa asiakirjoissa on huomioitu lasten moninaisuus ja syrjinnän vaarassa olevat lapset tai lapsiryhmät
3. Kuullaan ja osallistetaan lapsia	Kunta tekee syrjinnänvastaista työtä yhdessä lasten ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa
4. Huomioidaan lasten oikeudet palveluissa ja toimintatavoissa	Kunta noudattaa toiminnassa yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja syrjinnän poistamiseksi asettamia tavoitteita ja toimenpiteitä
5. Seurataan ja arvioidaan toiminnan tuloksia	Lapsilta ja nuorilta kerätään tietoa syrjinnän muodoista ja kokemuksista ja arvioidaan syrjinnän vastaisten toimenpiteiden vaikuttavuutta.
6. Viestitään päätöksenteosta ja toiminnasta	Kunta tekee aktiivisesti toimenpiteitä syrjinnän estämiseksi vaikuttamalla kuntalaisten asenteisiin.

3. Lapsilla on oikeus osallistua ja tulla kuulluksi (3,4,5,6)

Arviointialue	Kriteeri
1. Kerätään tietoa suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi	Lapsia kuullaan osana päätöksentekoa ja jokaisella lapsella on mahdollisuus tuoda näkemyksensä esiin heitä koskevassa päätöksenteossa sellaisella tavalla että niillä voidaan vaikuttaa kunnan toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon
2. Tehdään tarvittavat päätökset ja suunnitelmat	Kaupungin strategia tai hallintosääntö velvoittaa lasten ja nuorten kuulemiseen
3. Kuullaan ja osallistetaan lapsia	Kunnassa on rakenteita ja toimintatapoja, jotka mahdollistavat lasten ja nuorten sekä heitä koskevista asioista päättävien virkamiesten ja poliitikkojen vuorovaikutuksen.
4. Huomioidaan lasten oikeudet palveluissa ja toimintatavoissa	Lasten ja nuorten kansalaistoimintaa tuetaan ja erikäisillä lapsilla ja nuorilla on tiloja vapaa-ajan viettoon.
5. Seurataan ja arvioidaan toiminnan tuloksia	Lasten ja nuorten näkemyksiä kuulluksi tulemisen kokemuksista sekä osallistumismahdollisuuksista kansalaistoimintaan selvitetään ja arvioidaan.
6. Viestitään päätöksenteosta ja toiminnasta	Lapsille ja nuorille tiedotetaan heitä koskevan päätöksenteon aikataulusta, vaikuttamistavoista ja päätöksen perusteluista.

4. Lapsilla on ystäviä ja turvallisia aikuisia (7)

Arviointialue	Kriteeri
1. Kerätään tietoa suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi	Kunnalla on käytössä tapoja kerätä tietoa lasten ja nuorten näkemyksistä koskien heidän vertais- ja aikuissuhteitaan
2. Tehdään tarvittavat päätökset ja suunnitelmat	Yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä lasten ja nuorten sosiaalisten suhteiden kehittäminen on sisällytetty kunnan keskeisiin suunnitelmiin.
3. Kuullaan ja osallistetaan lapsia	Lapset ja nuoret osallistuvat kunnan keskeisten kasvuyhteisöjen toiminnan sääntöjen luomiseen ja toimintakulttuurin kehittämiseen
4. Huomioidaan lasten oikeudet palveluissa ja toimintatavoissa	Lasten ja nuorten sosiaalisten suhteita vahvistetaan ja tuetaan lapsen myönteistä suhdetta vanhempiinsa ja muihin lapselle tärkeisiin aikuisiin eri kasvuyhteisöissä.
5. Seurataan ja arvioidaan toiminnan tuloksia	Kunta kerää tietoa lasten ja nuorten näkemyksistä koskien heidän vertais- ja aikuissuhteitaan
6. Viestitään päätöksenteosta ja toiminnasta	Lasten ja nuorten sosiaalisten suhteiden vahvistamisessa huomioidaan myös verkkoympäristöt.

5. Lapsia ja lapsuutta arvostetaan (8)

Arviointialue	Kriteeri
1. Kerätään tietoa suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi	Lapset ja nuoret sekä heidän tärkeiksi kokemansa asiat saavat tilaa päätöksentekoa koskevassa keskustelussa.
2. Tehdään tarvittavat päätökset ja suunnitelmat	Lapsen oikeuksien sopimuksen viesti lapsen ja lapsuuden itseisarvosta on kunnan toimintaa ja budjetointia ohjaava julkilausuttu periaate
3. Kuullaan ja osallistetaan lapsia	Lapsilla ja nuorilla on mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa heitä koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.
4. Huomioidaan lasten oikeudet palveluissa ja toimintatavoissa	Lapsilla ja nuorilla on yhtäläinen oikeus käyttää julkista tilaa kuin aikuisilla eikä lapsiin ja nuoriin ryhmänä kohdisteta rajoituksia, jotka eivät perustu lakiin ja lapsen edun harkintaan
5. Seurataan ja arvioidaan toiminnan tuloksia	Lapsilta ja nuoret huomioidaan aikuisten kanssa yhdenvertaisena ryhmänä toiminnan tuloksia arvioitaessa.
6. Viestitään päätöksenteosta ja toiminnasta	Lapsista ja nuorista puhutaan kunnan päätöksenteossa ja viestinnässä arvostaen ja näkemykset huomioidaan aikuisten kanssa yhdenvertaisesti.